

Comentari del llibre:

Umberto Eco

Introducció.

El nom de la rosa és un llibre complex, que es pareix molt a un laberint. Fins i tot el títol serveix per a desorientar el lector, o més bé per a que el lector no tregui una conclusió incorrecta sobre el tema del llibre, i que després estigui cegat als altres temes que no s'han pogut citar en un títol, adonant-se només d'allò per al que ja està predisposat. I és que els signes de vegades enganyen...

Sobre els personatges.

Eco s'ha basat en personatges reals i personatges ficticis que estan basats en altres personatges coneguts. Guillem de Baskerville és la descripció de Sherlock Holmes, és un protagonista que des del principi es fa atractiu al lector donant a conèixer la seva habilitat de interpretar els signes amb una concepció del món moderna. Adso representa el doctor Watson. Jorge de Burgos està basat en l'escriptor argentí Jorge Luis Borges que també va crear laberints i llibreries imaginàries.

En síntesi, cada personatge té una filosofia la qual determina les seves accions i el seu destí. Cada personatge pot identificar un objecte però cadascú actua davant d'ell d'una manera diferent, perquè la seva filosofia li permet interpretar el món d'una manera determinada. No s'observen canvis en la filosofia d'algú, ni tan sols en Adso que continua amb la seva concepció del món, i encara que el seu mestre li explica moltes coses ell no les pot comprendre del tot.

Finalment, penso que si s'ha de dir qual és el tema que pot englobar tots els altres temes del llibre, aquesta hipòtesi seria molt subjectiva però es pot pensar des del punt de vista de l'autor, buscant, què és el que a ell li pareixeria més important d'expressar en un llibre, coneixent quins són els temes que ell es plantejava sovint.

Desenvolupament de la hipòtesi sobre el tema.

És l'edat mitja. Època de transició en quasi tots els aspectes de la vida. Els nous intel·lectuals ja no busquen el coneixement en les sagrades escriptures ni en els sants del passat. Ells miren a la natura i busquen la *màgia natural* (avanços científics; no com la *màgia negra* de Salvatore, la qual és prohibida per l'església). Estan deixant de cercar Déu i intenten usar el coneixement per a millorar la vida. Creuen que es descobriran màquines per a volar i altres coses que segons els que defensen la concepció antiga amb la filosofia d'Aquino, serien declarades com idees d'heretgia (com a concepció antiga entenc la concepció del món màgica com la d'Aquino que pensava que el que havia en la ment era el mateix que el que havia en l'exterior, sent això impossible en la nostra filosofia actual). Està naixent una nova concepció del món, la racional, amb la seva filosofia empírica. Està convivint amb altra concepció de la vida, la qual ja ha estat massa temps intentant sufocar les noves concepcions del món. Ja no es pot evitar la dialèctica que, com Plató va dir, estudia la veritat en forma de preguntes i respostes. Hegel va pensar que la evolució de les idees es produeix mitjançant aquest conflicte dialèctic, en el qual un concepte s'enfronta amb un altre oposat, i com a resultat naix la síntesi. Allò que alimenta la dialèctica és el dubte. Si no n'hi ha, tampoc haurà una antítesis. Ha d'haver sempre una hipòtesi que critiqui la anterior.

Aquest esquema d'evolució de les idees, concepcions, filosofies es pot trobar en l'obra d'Eco. Ell planteja el tema de l'edat mitja com una època necessària que sempre torna a repetir-se. Ell pensa que en l'actualitat està

tornant de nou l'Apocalipsi: que s'acabarà la Pax Americana, el poder es dividirà en molts nuclis independents, regnarà la inseguretat, haurà molts petits exèrcits mercenaris, etc. La relació que es pot establir entre l'esquema apocalíptic d'Eco i la dialèctica que sempre ha de figurar al llarg dels segles per a poder evolucionar les idees, podria consistir en que cada cert temps, quan ha sorgit una nova concepció del món, per a ella surt una antítesi, que quan ja es defensada per molta gent es converteix en un greu problema per als que defensen la anterior tesis sobre el món. La edat mitja seria l'època en què les dues visions del món conviuen i n'hi ha una gent que compren les coses d'una manera i altra gent que les compren d'altra manera. Aleshores, qui és el que té la raó? Els dos igualment la tenen i no la tenen. Perquè a partir d'ells sorgirà una nova concepció per a la qual sorgirà la nova antítesi i el procés es tornarà a repetir. Aquest procés és el naixement d'un nou món per a uns i l'Apocalipsi per a uns altres. En El nom de la rosa, Eco no defensa directament a ningú però està de part dels que pensen que naixerà un nou món.

Guillem de Baskerville, en la seva recerca d'un ordre expressa les idees nominalistes de Wittgenstein : *L'ordre que la nostra ment imagina és com una xarxa, o una escala, que es construeix per arribar fins a alguna cosa. Però després cal llençar l'escala, perquè hom descobreix que, tot i que servia, era mancada de sentit.[...] Les úniques veritats que serveixen són instruments que després es llencen.* Guillem ha après part del seu nominalisme del seu amic d'Occam. El cita quan li explica a Adso com s'ha de triar una hipòtesis. Ell diu que tot s'explica fent servir un nombre de causes menor (Occam: *Entia non sunt multiplicanda praeter necessitatem*). Occam fou el precursor del empírics anglesos. Guillem enfoca la ciència des del punt de vista empíric, com ho va aprendre de Roger Bacon. *Hi ha dues maneres de conèixer: el raonament i l'experiència. La teoria arriba a una conclusió i l'hem d'admetre; però no proporciona aquesta seguretat exempta de dubte a la que s'arriba quan l'esperit reposa en la intuïció de la veritat, en tant que no s'hagués arribat a la conclusió per la via de l'experiència.* Quan Guillem està cercant la solució d'algun misteri es fixa en tots els signes possibles, que són la manera d'orientar-nos en el món, i a partir d'ells elabora moltes teories, cadascuna de les qual sotmet als principis de la falsació de Popper, fins que troba alguna que concorda amb les coses que té en la seva experiència. Popper aplica el seu criteri buscant alguna excepció a les seves teories. És per això que Guillem té una visió tan escèptica.

Jorge de Burgos és el gran defensor de la concepció tomista o màgica front a la racional i representa a tots els monjos que pensen com ell. Per a aquesta concepció tot el que hi ha al exterior és copiat a la nostra ment exactament igual, com si portàrem la realitat dins de la nostra ment. Això és fals segons la concepció racional de Guillem. La idea d'Aristótil es basa en unes regles per a establir un raonament encadenat, que mai produïrien una conclusió falsa si es partia d'una premissa vertadera (tot al contrari que Popper). En el raonament els nexes bàsics eren els sil·logismes: proposicions acoblades, que en el seu conjunt proporcionen una nova conclusió que és correcta. Però la filosofia de Jorge no prové directament de la aristotèlica, és la de Tomàs d'Aquino que ha adaptat les idees aristotèliques a les catòliques. Ell diu que les veritats de la fe i les pròpies de l'experiència sensible, així com les presentades per Aristótil, són compatibles i complementàries. Alguns misteris podien ser coneguts només amb la revelació.

I per què aquesta maldat per part de Jorge, que per tal d'amagar uns llibres, per a ell infidels, es juga el seu destí (infern/paradís)? Ell està defensant la seva ideologia, la ideologia de l'església de la nova concepció del món que l'amenaça amb acabar predominant. No vol que ningú llija aquestes pàgines que donaran lloc a crítiques a l'església. Ell és dogmàtic i ja no vol concebre una altra ideologia, ni vol que els altres ho facin. Ell ja ha après i està segur que és així. Tal com la lògica formal creu assegurar la resposta correcta. I tot al contrari que Guillem, l'escèptic, el que sotmet els coneixements a la crítica per trobar una excepció o una altra teoria. Jorge ja ha quedat cec a coses noves; Guillem no vol perdre l'habilitat de continuar aprenent i porta ulleres. Un exemple del dogmatisme d'aquella època contra l'escepticisme de Guillem és el seu diàleg amb Adso, quan Guillem diu que a París sempre estan molt segurs dels seus errors, mentre que ell s'empesca molts. Això té que veure amb la llibertat del ser. Ells són esclaus dels seus errors, ells no trien entre diverses teories, ells creuen tenir ja el coneixement per la lògica formal, amb la qual no cal triar: directament obtens la veritat. La ideologia de Guillem aporta llibertat: ell vol saber discernir per ser lliure, per això ell dubta de les coses.

Jorge fa servir el discurs de l'Apocalipsi per a espantar als altres de la nova concepció del món. Però l'Apocalipsi realment acaba ocorrent. Per què? No va ser en gran part per la culpa de Jorge? I també per culpa de Guillem. Aleshores pot ser que aquesta edat mitja de què Eco ens parla sigui repetida a causa de l'enfrontament entre les dues concepcions. La dialèctica es desenvolupa per la culpa dels dos i sempre arriba al seu fi, al seu Apocalipsi, i els dos acaben perdent igual (o potser guanyant igual?). Jorge també odia el riure perquè quan rius veus les coses des d'un altre punt de vista, de moment passes a ser una mica més escèptic. El riure també es contraposa a la por, i en aquella època l'església feia servir la por de la gent per que obeïssin i no tingueren idees herètiques.

Hi ha moltes coses que Adso no compren. Veu que en el món hi ha un ordre molt complex; quan treu la seva conclusió teològica s'adona de que si Déu no haguera de mantenir les seves accions dins d'aquest ordre, sinó que fóra omnipotent, seria com afirmar que no existeix, perquè es suposa que Ell és qui vigila que l'ordre del món es mantingui. Els monjos creuen que compren moltes coses però no sembla que sigui així. Bernat Gui està molt segur de que té la raó i mai no busca els seus errors, només fa deformar allò que la gent diu per tal d'adaptar les coses a la seva teoria. Ubertino també creu tenir-ho tot clar però Adso s'adona que de vegades té contradiccions i les explicacions que li dona de com diferenciar entre un heretge i un sant, entre una dóna (vehicle del dimoni) i la verge Maria, són explicacions poc convincents. El seu mestre, Guillem, li diu tot el contrari: està contra la misogínia. També diu que la base de l'heretgia és la mateixa que la de la santedat. Això expressa que és molt difícil trobar la frontera entre el bé i el mal, entre l'heretgia i la santedat i que tot depèn de la concepció del món de cadascú. Guillem li va dir a Nicola: *Però qui són els heretges, el papa o l'emperador?* Una vegada Guillem ho té clar qui es el malvat, quan li diu a Jorge que ell és el dimoni i que l'odia. Aleshores l'heretge és aquell qui defensa l'altra concepció del món i no pot comprendre la teva, igualment com tu no pots comprendre la seva. I clar, l'heretge ha de ser condemnat, però ell també pensa això de tu i aleshores... un nou Apocalipsi. L'Anticrist és un personatge al·legòric i és format pels dos enemics que lluiten, o tanmateix es podria dir que està format per les filosofies que lluiten en aquesta dialèctica. El foc que ell provoca pot sorgir en un lloc de la biblioteca del món i ràpidament propagar-se per tots els llocs (països) encara que hagi gent que intenti evitar-ho. Però això és un tipus d'evolució cíclica que quan arriba a un determinat període avança molt lentament (en l'edat mitja). Era una època en la qual la gent posseïa algunes coses que eren fruits d'una saviesa superior a la d'ells que s'havia pràcticament amagat (Som nans que van a coll d'aquells gegants). Penso que, seguint l'esquema de: *(tesis/antítesis) síntesis* es podria dir que quan hi ha una concepció del món, al principi s'observa una evolució relativament ràpida (diria que ara estem en aquest període), que amb el pas dels segles va disminuint (això és l'edat mitja), però necessàriament sorgeix una altra contrària (en aquest llibre és la concepció racional amb la seva filosofia empírica i nominalista). No sabria dir si aquesta antítesis sorgeix perquè la concepció antiga perd potència o és que per a existir l'una ha d'existir també la contrària. Però totes dues, i l'enfrontament entre elles provoca el naixement de la nova concepció perquè la humanitat torni a evolucionar. Com va dir Platón: *Les nostres creences i presumpcions estan subjectades a una interrogació perpètua, les conclusions no tenen una condició especial. Son senzillament parades en el camí cap a noves interrogacions* Per això un tema important del llibre seria el dubte, la incapacitat de discernir; degut a aquesta dialèctica contínua és molt difícil i molt relatiu buscar les fronteres entre conceptes com el bé i el mal.

NOTA: Entrego este trabajo a El Rincón del Vago porque me gustaría saber cómo lo evaluarían otros profesores. Mi profesor (de Elche, del I.B. Tirant lo Blanc) es bastante exigente, aun así me ha puesto un 10! Me he tirado muchas horas para plantear este trabajo (pocas para escribirlo). Por favor, aquellos que lo aprovechéis (entero, o parte de él) para entregarlo a un profesor, mándenme algún comentario acerca de la evaluación del trabajo por parte del que lo corrigió, y por parte vuestra. Os lo agradezco mucho, mi e-mail es boyanib@bigfoot.com (y si queréis visitar una maravillosa web sobre la teoría del caos, podéis ir a <http://elcaos.web.com>)

Gracias, y espero que os sea de utilidad.

(perodonen por haber escrito eso en castellano, se me ha olvidado que el trabajo está en catalán/valenciano)

0

8

